Skolinspektionen

Bilaga 1

Rapport
2012-11-29
Dnr. 40-2011:6484

Rapport

efter kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning vid Leksands gymnasium i Leksands kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Leksands gymnasium

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3§ gymnasieförordningen som ”utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan”. På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen ”lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan”. Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen vid Leksands gymnasium i Leksands kommun ingår i detta projekt.

Leksands gymnasium besöktes den 12-13 september 2012. Ansvariga inspektörer har varit Peter Holmberg och Annika Jervgren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Leksands gymnasium

Leksands gymnasium är en kommunal gymnasieskola med nio nationella skolförlagda program samt de fyra program som bedrivs i form av lärlingsutbildning. Ledningsorganisationen består av en gymnasiechef och tre rektorer, som ansvarar för den dagliga ledningen av skolan, varav en rektor är ansvarig för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolan har totalt 560 elever, på både studieförberedande- och yrkesprogram samt har en idrottsprofil med riksintag på ishockey, baseball och softball. Sedan 2003 har Leksands gymnasium haft utökad APU (Arbetsplatsförlagd utbildning). Skolan blev utsedd till Modellskola för lärlingsutbildning 2006-2008 av Myndigheten för skolutveckling. Sedan 2008 har skolan varit med i försöksverksamheten för gymnasial lärlingsutbildning. Skolan erbjuder gymnasial lärlingsutbildning inom bygg och anläggning, handels- och administration, hantverk, restaurang och livsmedel samt VVS och fastighetsprogrammen och har totalt 27 lärlingselever.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning vid skolan har avsett den gymnasiala lärlingsutbildningens yrkesprogram bygg- och anläggning med programfördjupning plåtslageri.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 12-13 september 2012. Intervjuer genomfördes med rektor, lärlingssamordnare, yrkeslärare, studie- och yrkesvägledare och en elev i årskurs 1 som intervjuades på arbetsplatsen, varvid även elevens handledare och ägare till företaget intervjuades.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. **Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**
2. **Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 17 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

A. Planering av utbildningen
B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
C. Elevens situation
D. Uppföljning och bedömning
E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl arbetsplatsförlagt lärande (APL) som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-oktober 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute

på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser Även den Nationella lärlingskommittén har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- ***Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?***

Skolan har en tydlig strategi och organisation för lärlingsutbildningen. Skolledningen och i första hand gymnasiechefen har varit drivande i utvecklingen av skolans lärlingsutbildning sedan 2003, då skolan fick ett uppdrag från kommunen att undersöka intresset för lärlingsutbildning bland Leksands företag. Leksands kommun har ca 1 000 småföretag, främst inom turism och träindustrin. Det finns ett lokalt engagemang från företagen och deras framtida rekryteringsbehov är ofta avgörande för att de ska ta kunna ta emot en elev.

Skolan har en lärlingssamordnare som arbetar heltid med den gymnasiala lärlingsutbildningen. Samordnaren har tillsammans med yrkeslärarna ett lokalt företagsnätverk och det genomförs omfattande företagsbesök, där skolan muntligt och via en informationsfolder presenterar lärlingsutbildningen. Skolan samarbetar med det regionala lärlingsrådet för att möta arbetsmarknadens behov. Information om behoven i arbetslivet samt vilka bristyrken som förekommer i regionen ges till elever i årskurs 8. Elever söker först till ett program, men väljer sedan direkt lärlingsutbildning.

- ***Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?***

Skolans organisation av den gymnasiala lärlingsutbildningen innebär att eleverna inledningsvis får möjlighet att efter sitt val genomföra en provpraktik i årskurs 9, då får eleven känna på en bransch och en arbetsplats, och om det upplevs vara ett helt felaktigt val har de möjlighet att byta. Varje elev har en individuell studieplan. Eleverna är från och med vecka 2 i årskurs 1 på arbetsplats tre dagar per vecka och två dagar i skolan. Elevens tid på arbetsplatsen planeras och följs upp av yrkesläraren genom regelbundna (var 14:e dag) besök samt trepartssamtal på arbetsplatsen. Yrkesläraren säkerställer att eleven får samtliga utbildningsmoment genom att byta arbetsplats efter behov.

Det är en yrkeslärare eller lärlingssamordnaren som tar första kontakten med företaget, där de går igenom vilka krav och förväntningar det finns på företaget. För att följa upp den arbetsplatsförlagda delen har skolan, utöver heltidstjänsten som lärlingssamordnare ytterligare en yrkeslärare från Hantverksprogrammet som med 25 procent av sin tjänst ansvarar för uppföljning. En studie- och yrkesvägledare finns kopplad till lärlingsutbildningen och är involverad i elevernas individuella studieplaner.

Där skolan saknar kompetens för specifikt yrkesområde samarbetar man med andra gymnasieskolor och tar in hjälp av andra yrkeslärare. Alla handledare går handledarutbildningen, där man går igenom bl a innehåll i ämnesplanerna.

Skolan har som utvecklingsmål att organisera en platsbank med företag för att kunna genomföra planeringsprocessen snabbare efter elevernas val.

- ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

Leksands gymnasium har inte möjlighet att ge en skolförlagd utbildning på alla program. Av de fyra granskade programmen bedrivs handelsprogrammet även som skolförlagt. Skolan har en arbetsplats klar innan eleven börjar sin utbildning, vilket innebär att skolan i god tid kan planera vilka delar av utbildningen som kan förläggas på företaget och vad som måste ske skolförlagt. Där skolan saknar kompetens samarbetar man med andra utbildningsanordnare för att tillgodose elevens individuella studieplan. Inom bygg- och anläggningspro-

grammet med inriktning plåt bedrivs ett samarbete med Lugnets gymnasium i Falun. Därifrån köper Leksands gymnasium in lärartjänster och deras lärare är medbedömare när läraren vid Leksands gymnasium sätter betyg på kurser. Eleven genomför yrkesämnen för vissa delar av utbildningen tre dagar på arbetsplats och tre dagar på Lugnets gymnasium. Andra utbildningsanordnare som används är bl. a IUC i Katrineholm, där det skrivs separat avtal för varje elev.

- ***Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?***

Alla elever har tillgång till lärlingsplatser. Skolan har via sina företagskontakter innan skolstart garanterade platser. Det har enligt rektor och lärlingssamordnare inte varit svårt att hitta företag som kan ställa upp.

- ***Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?***

Lärlingssamordnaren har tillsammans med yrkeslärarna ansvaret för anskaffning av APL-platser. En del elever skaffar egna platser, men skolan säkerställer genom att informera och förtydliga om vad som gäller för lärlingsutbildningen till företaget. Skolan säkerställer arbetsplatsernas kvalitet genom att kontakta branschorganisation och fack innan platserna ska godkännas av det regionala lärlingsrådet.

- ***Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?***

*Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl a ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumenten. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlag*t *till arbetsplats.*

Skolan har utbildningskontrakt med innehåll och utgångspunkt från ämnesplanerna om vad som ska genomföras på arbetsplats. Utbildningskontrakten är påskrivna av arbetsplatserna innan eleverna börjar sin utbildning.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning och att det upplägg som finns på skolan är tydligt för eleverna. Skolan är noggrann i urvalet av arbetsplats genom att de informerar både elever och företag om vilka krav och förväntningar som förutsätts. Eleverna har möjlighet att genomföra en provpraktik i årskurs 9 och får chans att lära känna en bransch och en arbetsplats innan påbörjad lärlingsutbildning.

Skolan har en god planering och organisation av verksamheten. Att arbetsplatserna är klara innan eleverna startar sin utbildning innebär att skolan i god tid kan planera och organisera utbildningens upplägg.

Skolan uppfyller kraven att utbildningskontraktet är ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev och att det framgår vad i utbildningen som sker på arbetsplats.

Enligt skollagen 23 kap. 1§ och 3§ får endast uppgifter som inte är hänförliga till undervisning överlämnas på entreprenad. En gymnasieskola får således inte köpa lärartjänster från annan gymnasieskola, utan att läraren är anställd. Leksands gymnasium måste därför anställa lärare för ändamålet. Skolan måste se över rutinerna när det gäller anställning av externa lärare.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämma av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

- ***Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet***

Skolan arbetar enligt rektor med en målsättning att ha en hög kvalitet i lärlingsutbildningen. Enligt lärlingssamordnaren och yrkesläraren ser skolan till att de kursmoment som inte kan genomföras på en eller flera arbetsplatser eller på Leksands gymnasium genomförs i samarbete med lärare från andra gymnasieskolor eller utbildningsanordnare. Skolan samarbetar främst med småföretag och försöker hitta individuella lösningar för varje elev och företag. Där arbets-

platser inte kan tillgodose hela utbildningen är det viktigt att byta arbetsplats. Arbetsmiljö- och säkerhetsutbildning genomförs i skolan och handledarna får en genomgång i den gemensamma handledarutbildningen.

Den intervjuade eleven och handledaren tycker att skolan varit tydlig med vad som ska gälla och för vilka delar av utbildningen eleven ska få av extern lärare. Handledaren kommer att vara med eleven vid utbildningstillfällena för att dels skapa kontakt med yrkesläraren samt se vilka moment som ges på skolan och för att kunna jämföra med vad företaget kan utföra på arbetsplatsen.

De företag och arbetsplatser som skolan samarbetar med har antingen kollektivavtal eller hängavtal, eller gesällbrev för enmansföretag och har blivit godkända av det regionala lärlingsrådet.

Skolans lärlingssamordnare och yrkeslärare besöker arbetsplatserna regelbundet och är ett viktigt medel för att säkerställa utbildningens kvalitet. Det förekommer individuella skillnader beroende på arbetsplatsens placering, avstånd eller elevens behov. Syftet med besöken är att se hur eleven ligger till kunskapsmässigt och att allt fungerar för både elev och företag.

- ***Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?***

Yrkeslärarna vid Leksands gymnasium är ute på arbetsplatserna en gång i veckan under inledningen av utbildningen och sedan varannan vecka. En gång per månad genomförs ett lägre besök för att stämma av var eleven befinner sig kunskapsmässigt i förhållande till kursmålen, vilket både handledare och elev återger vid Skolinspektionens intervjuer. Besöken är behovsstyrda beroende på elev, ibland kan en elev behöva extra stöttning och då krävs det mer.

Vid det längre besöket som varar minst en timme genomförs ett trepartssamtal mellan lärare, elev och handledare.

- ***Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?***

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kun-

skap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Skolan genomför handledarutbildningar en gång per termin (en heldag). Där företagen har svårt att komma in till skolan genomför lärlingssamordnaren utbildningen även ute på arbetsplatser. Samtliga handledare genomgår handledarutbildningen före eller i starten av elevens utbildningstid. Det förekommer handledarträffar för olika behov beroende av branschernas intresse. Skolan försöker hitta handledare som har intresse av att lära ut och det kan oftast vara en person som är idrottsledare. I utbildningskontraktet har skolan infört krav på att företaget ska genomgå en handledarutbildning och totalt har ca 99 procent av samtliga handledare genomgått skolans handledarutbildning.

- ***Hur fungerar programråden?***

I Dalarna finns ett regionalt lärlingsråd där Leksands gymnasium representeras av lärlingssamordnaren och studie- och yrkesvägledaren. Det regionala lärlingsrådet arbetar för att säkerställa kvaliteten på yrkesutbildningar som genomförs som lärlingsutbildningar. I lärlingsrådet representerats ett flertal branscher från både fack och arbetsgivarsidan. Under försöksverksamheten med lärlingsutbildning på gymnasieskolan har Dalarna haft ett gemensamt lärlingsråd för deltagande skolor. Rådet skall ha som fokus att värna kvalitén på yrkesutbildningen i lärlingsform. Detta genom att se till att eleverna hamnar på bra arbetsplatser. Rådet följer sedan upp arbetsplatsen för att se till att utbildningen fungerar. Detta görs genom att arbetsplatserna skall godkännas av lärlingsrådet i samråd med branschen och genom att ca två gånger per år kontakta arbetsplatsen för att höra om utbildningen fungerar. Branschen eller annan person från lärlingsrådet ska bedöma om den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen motsvarar de nationella målen för utbildningen. På Leksands gymnasium finns det lokala programråd på restaurang- och livsmedel, hantverks-, handels- och administrationsprogrammet. På det lokala programrådet har lärlingsutbildningen en särskild punkt på dagordningen.

Skolinspektionen bedömer att skolans genomförande av lärlingsutbildningen uppfyller kraven för god kvalitet. Elever besöks systematiskt på arbetsplatsen i den omfattning som är relevant för att kunna följa upp elevernas och kunskapsmässiga utveckling. Där skolan inte har möjlighet att genomföra delar av utbildningen säkerställer de genom att samverka med annan skola.

Leksands gymnasium genomför handledarutbildning i skolans regi och har det som krav i sitt utbildningskontrakt att handledarna ska genomgå utbildning och

har därmed en hög uppslutning, vilket säkerställer att handledarna har insikt i både kurser och ämnesplaner.

Genom att det regionala lärlingsrådet arbetar för att säkerställa kvaliteten på yrkesutbildningar som genomförs som lärlingsutbildningar och följer upp och godkänner arbetsplatserna i samråd med branschen måste skolan säkerställa sina arbetsplatser innan eleven går ut på APL. Detta ger en garanti för att utbildningen förläggs på företag som har både insikt och möjlighet att ta emot elever och kan hålla hög kvalitet.

C. Elevens situation

- ***Hur förbereds eleverna innan de går ut på sin första arbetsplats och säkerställer skolan att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav?***

Leksands gymnasium har en likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling. Planerna innehåller dock inget om de särskilda förhållanden som kan röra arbetsplatsförlagda utbildningar. Rektor utgår från att eleverna kontaktar skolan direkt om någon form av kränkning, trakasseri, diskriminering eller liknande skulle inträffa. Rutinerna för hur detta ska gå till ska givetvis framgå av skolans likabehandlingsplan och kommer enligt rektor att skrivas in där.

Eleverna genomför en provpraktik i årskurs nio och får utbildning i arbetsmiljö och säkerhet både i skola och på arbetsplats. Individuella studieplaner finns med programfördjupningar. Arbetsplatserna tycker det fungerar bra med provpraktik. Det är viktigt att de får bekanta sig med eleven innan denne börjar och på så sätt vågar ta emot eleven. Den intervjuade eleven använde sig av provpraktiken i årskurs nio och fick sommarjobb innan utbildningsstart. Handledaren ser detta som positivt, eftersom de redan innan praktiken har kunnat se om eleven passar in och fungerar på företaget.

- ***Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?***

Skolan arbetar med individuella lösningar för sina elever och är noga med att elev och handledare ska fungera ihop. Det är sällan som det behövs särskilt stöd. Vid studieavbrott försöker skolan direkt finna en ny plats.

- ***Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?***

Individuella studieplaner finns för lärlingar. Det är inte vanligt med åtgärdsprogram i yrkesämnena. Skolan har elever som är svaga och elever med höga intagningspoäng och det är viktigt att vara tydlig i informationen om utbild-

ningen och vilka krav som ställs både på elev och företag. Enligt lärlingssamordnaren och studie- och yrkesvägledare förekommer det att företag används för att stötta elever med särskilda behov.

Skolinspektionen bedömer att eleverna får en bra grund och förberedelse under den skolförlagda delen och inför den arbetsplatsförlagda. Den elev som Skolinspektionen intervjuade uppger att han trivs och känner stöd i sin yrkesroll genom att han innan påbörjad utbildning hade sommarjobb på företaget samt fått genomföra en provpraktik. Om eleven inte skulle trivas finns det möjlighet att byta arbetsplats. Lärlingssamordnare och studie- och yrkesvägledare arbetar med att elevernas individuella studieplaner och arbetsplatserna ska fungera så bra som möjligt.

Skolan behöver förtydliga sina planer avseende arbetet mot kränkande behandling så att det framgår att de även omfattar elevernas arbetsplatsförlagda lärande.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- ***Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?***

Leksands gymnasium genomför trepartssamtal mellan elev, handledare och karaktärslärare 2-3 gånger per termin. Vid dessa trepartssamtal och andra täta besök sker en formativ bedömning av elevernas kunskaper, där man stämmer av var eleven befinner sig utifrån målen och kunskapskraven i kursplanerna. Under samtalen ges eleven möjlighet att få reflektera och utvärdera sitt lärande. Här tar man hjälp av handledarens kunskaper i att bedöma elevernas färdigheter inom yrket. Bedömning och betyg tas upp på handledarutbildningen. Det är viktigt att ha en bra och tydlig dialog mellan alla tre parter. Dokumentation sker i handledarpärm och i elevens loggbok. Skolan tillämpar successiv betygssättning, men det finns vissa skillnader. Inom vissa branscher bl. a VVS sätts vissa kurser i år 3.

Den intervjuade eleven och handledaren har genom lärarens besök fått tydlig information och dokumentation vad som gäller, men ska gå igenom detta vid ytterligare träffar. Ägaren och handledaren vill även ta del av hur skolan genomför sina kursmoment och få kontakt med gymnasiets yrkeslärare, eftersom de tillsammans ska bedöma eleven.

- ***Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?***

Enligt skollagen 2 kap. 13§ ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap. 18§ får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

> *1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
> *2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap. 18§ endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Den intervjuade eleven vid bygg- och anläggningsprogrammet med inriktning plåtslageri får genomföra yrkesprov och vissa kurser på annat gymnasium samt vid IUC Katrineholm för att uppnå rätt kompetensnivå. Vid betygssättning sker en dialog mellan elevens yrkeslärare och handledaren för att ge eleven en korrekt bedömning.

Skolinspektionen bedömer att uppföljningen och bedömningen av lärlingsutbildningen vid Leksands gymnasium fungera bra. Skolan genomför systematiskt trepartssamtal med yrkeslärare, elev och handledare utifrån ett bedömningsunderlag som säkrar en likvärdig betygssättning och att undervisningen utgår från de olika kursernas centrala innehåll utarbetats. Där skolans yrkeslärare saknar kompetens används lärare vid andra skolor för att kvalitetssäkra utbildningens innehåll. Det är alltid av en behörig yrkeslärare som sätter betyg på eleven. Betyg sätts i kontinuerligt efter slutförda kurser och därmed i enlighet med författningarnas krav. Yrkeslärarna på skolan har dock god kompetens och det finns goda förutsättningar för att kunna kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- ***Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?***

Leksands gymnasium har två utbildade studie- och yrkesvägledare anställda på heltid. De har huvudansvaret för de olika programmen uppdelat mellan sig, men samverkar också i hög grad med varandra. Skolledning och studievägledare träffas varannan vecka för gemensam genomgång av frågor som rör studie- och yrkesvägledning, organisation och enskilda elevärenden. En av studie- och yrkesvägledarna arbetar med lärlingsutbildningen och är med och planerar den tillsammans med lärare och lärlingssamordnaren.

Yrkeslärare och lärlingssamordnare redogör i intervjuer med Skolinspektionen att många av skolans elever får anställning efter avslutad utbildning, men de har ingen systematisk uppföljning. Skolan utvärderar delvis den gymnasiala lärlingsutbildningen genom en elevenkät, där specifika frågor ställs till elever på yrkesprogrammen kring APL.

Skolinspektionen bedömer att det systematiska kvalitetsarbetet avseende utbildningen på lärlingsprogrammen vid Leksands gymnasium behöver utvecklas. Skolan genomför en årlig elevenkät till samtliga elever på yrkesprogrammen, men behöver utveckla denna enkät, där elevernas resultat kan analyseras och relevanta åtgärder sätts in i syfte att säkerställa att eleverna utvecklas och når så goda kunskapsresultat som möjligt. En uppföljning bör även vara riktad till handledare för att utvärdera hur samverkan mellan skola och arbetsplats fungerar och kontinuerligt kan förbättras.

Sammanfattning

1. **Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom gymnasial lärlingsutbildning vid Leksands gymnasium i Leksand i tillräcklig grad sker i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs i enlighet med styrdokumenten. Skolan har en planering och organisation som utgår från ett noggrant urval och ett nära samarbete med arbetsplatser.

Genom att det regionala lärlingsrådet arbetar för att säkerställa kvaliteten på yrkesutbildningar som genomförs som lärlingsutbildningar och följer upp och

godkänner arbetsplatserna i samråd med branschen har skolan krav att säkerställa sina arbetsplatser innan eleven går ut. Detta ger en garanti för att utbildningen förläggs på företag som har både insikt och möjlighet att ta emot elever och kan hålla hög kvalitet. Eleverna och arbetsplatserna följs upp av skolan genom täta besök och genom trepartssamtal för att säkerställa utbildningens kvalitet.

Leksands gymnasium uppfyller kraven att utbildningskontraktet är ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev och att det framgår vad i utbildningen som sker på arbetsplats. Skolan erbjuder handledarutbildning två gånger per år och har som krav i sitt utbildningskontrakt att handledarna ska genomgå utbildning och det medför en hög uppslutning, vilket säkerställer att handledarna har insikt i kurser, ämnesplaner, betyg och bedömning.

2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?

Skolinspektionen bedömer att Leksands gymnasium i tillräcklig grad ser till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten kompletterar varandra och fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen kan säkerställas.

Där skolans yrkeslärare saknar kompetens köps det in lärarresurser från andra skolor för att kvalitetssäkra utbildningens innehåll. Enligt skollagen 23 kap. 1§ och 3§ får dock endast uppgifter som inte är hänförliga till undervisning överlämnas på entreprenad. En gymnasieskola får således inte köpa lärartjänster från annan gymnasieskola, utan att läraren är anställd. Leksands gymnasium måste därför anställa lärare för ändamålet. Skolan behöver därför se över rutinerna för entreprenad respektive anställning av externt anlitade lärare.

Det är alltid en behörig yrkeslärare som sätter betyg efter avslutad kurs. Betyg sätts kontinuerligt efter slutförda kurser och därmed i enlighet med författningarnas krav. Yrkeslärarna på skolan har god kompetens och tid avsatt, vilket ger goda förutsättningar för att kunna kommunicera med handledare om yrkesinnehållet på arbetsplatserna.

Skolan genomför en elevenkät till samtliga elever på yrkesprogrammen, men behöver utveckla denna enkät, där elevernas resultat kan analyseras och relevanta åtgärder sätts in i syfte att säkerställa att eleverna utvecklas och når så goda kunskapsresultat som möjligt. En uppföljning bör även vara riktad till

handledare för att utvärdera hur samverkan mellan skola och arbetsplats fungerar och kontinuerligt kan förbättras.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet i första hand bör genomföras inom följande område:

- **Skolan måste se över sina rutiner för entreprenad respektive anställning av externt anlitade lärare.**
- **Skolan behöver förtydliga sina planer avseende arbetet mot kränkande behandling så att det framgår att de även omfattar elevernas arbetsplatsförlagda lärande.**
- **Skolan behöver utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete genom att utvärdera och analysera framförallt den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen**